

Lausuntoyhteenveto

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi opintotukilain muuttamisesta

1 Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia päätoimisen opiskelun edellytysten turvaamiseksi. Opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan tehtäväksi tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Lisäksi opintolainan valtioneuvoston määrää ehdotetaan nostettavaksi 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa Suomessa opiskelevalla ja 800 eurosta 1 000 euroon kuukaudessa ulkomailla opiskelevalla opiskelijalla. Muussa kuin korkeakoulussa opiskelevien alle 18-vuotiaiden valtioneuvoston määrää ehdotetaan nostettavaksi 300 eurosta 400 euroon. Esityksessä ehdotetaan myös, että muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainojen nostokertojen määrää lukukauden aikana lisättäisiin opintolainan riittävyyden parantamiseksi ja opintolainan tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi.

Esityksen tavoitteena on opiskelijoiden toimeentuloedellytysten ja päätoimisen opiskelun tukemisen turvaaminen opintolainan valtioneuvoston korottamalla. Lisäksi opintorahan huoltajakorotuksen korottamisen tavoitteena on vahvistaa lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Opintotuen tavoitteena on mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu, joten opintotuen tasossa on tarkoitus ottaa huomioon opintotuen ostovoiman heikkeneminen, opintorahaan kohdistuva indeksitarkistusten määräaikainen jäädytys sekä asumistuen uudistuksen vaikutukset opiskelijoiden toimeentuloon. Esityksen tavoitteena on myös ehkäistä toimeentulotuen tarvetta niillä opiskelijoilla, joilla opintotuen nykyinen taso ei riitä turvaamaan opintojen aikaista toimeentuloa.

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainojen lukukausikohtaisten nostokertojen määrän lisäämisen tavoitteena on turvata nuorimpien opiskelijoiden opintolainan riittävyys paremmin koko lukukauden ajalle. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä opintolainan väärinkäyttöksiä ja toisen asteen opiskelijoiden tarpeetonta velkaantumista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi 22.9.2023 julkaistulla lausuntopyynnöllään lausuntoja hallituksen esityksen luonnoksesta. Lausunnot pyydettiin toimittamaan opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään 6.10.2023 ensisijaisesti lausuntopalvelu.fi -palvelun kautta. Lausunto oli mahdollista toimittaa myös sähköpostitse opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamoon.

Lausuntopyynnössä lausunnonantajia pyydettiin antamaan näkemyksensä opintorahan huoltajakorotuksen korottamisesta, opintolainan valtioneuvoston korottamisesta ja muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisäämisestä. Lisäksi oli mahdollista antaa yleisiä huomioita esitysluonnoksesta. Lausuntopyyntö esitysluonnoksesta lähetettiin valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle, oikeusministeriölle,

Kansaneläkelaitokselle, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry:lle, Suomen Lukiolaisten Liitto ry:lle, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry:lle, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:lle, Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry:lle sekä Finanssiala ry:lle. Myös muilla tahoilla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa esitysluonnoksesta. Lausunnon antoi 26 tahoja, jotka on lueteltu kohdassa 4. Akavan opiskelijoiden lausunnon on allekirjoittanut 18 tahoja. Oikeusministeriö ilmoitti, että sillä ei ole lausuttavaa esitykseen.

Kaikki annetut lausunnot on luettavissa opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivuilla <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM026:00/2023#lainvalmistelu>.

2 Lausuntojen keskeinen sisältö

Yleisesti lausunnonantajat pitivät esityksen tavoitteita kannatettavina, mutta ehdotettuja muutoksia ei pääsoin pidetä riittävinä tai oikeanlaisina toimenpiteinä opiskelijan toimeentulon ja päätoimisen opiskelun turvaamiseksi. Opintorahan huoltajakorotuksen tasokorotusta pidetään yleisesti hyvänä ja kannatettavana ehdotuksena, mutta suurin osa lausunnonantajista katsoo, että ehdotettu tasokorotuksen määrä ei ole riittävä, varsinkin kun hallitus esittää samaan aikaan leikkauksia yleiseen asumistukeen sekä perusturvaetuuksien indeksitarkistusten jäädyttämistä vuosina 2024–2027. Huoltajakorotuksen tasokorotuksen riittävyden ohella lausunnoissa ollaan huolissaan hallituksen esittämien säästötoimenpiteiden vaikutuksista opiskelijaperheiden lasten hyvinvointiin.

Lausunnonantajat eivät kannata ehdotusta opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korottamisesta, vaikka lausunnoissa pidetäänkin tärkeänä, että opiskelijoiden toimeentuloa tulee parantaa. Usean lausunnonantajan näkemyksen mukaan asumistukeen tehtävien leikkausten ja etuuksien indeksijäädysten kompensoiminen opintolainan valtiontakauksella korottamalla ei ole tarkoituksenmukainen keino varmistaa opiskelijoiden toimeentulo. Lausunnoissa katsotaan, että opintolainataakan lisääntyminen nykyisellä korkotasolla ei kannusta opintojen nopeampaan suorittamiseen vaan työs-kentelyn lisääntymiseen, joka puolestaan hidastaa opintoja. Varsinkin opiskelijajärjestöt katsovat, että opintolainan valtiontakauksen korottamisen sijasta tulisi korottaa opintorahaa. Suuressa osassa lausunnoissa ollaan huolissaan opintotuen lainapainotteisuuden lisäämisen seurauksista opiskelijoiden toimeentulolle ja velkaantumisen lisääntymiselle, varsinkin kun hallitus on samaan aikaan heikentämässä opiskelijoiden toimeentuloa leikkaamalla yleistä asumistukea ja jäädyttämällä opintorahan indeksitarkistukset. Lausunnonantajat ovat laajasti huolissaan opintolainakannan kasvusta. Etenkin opiskelijajärjestöt katsovat opiskelijoiden toimeentulon ja opiskelun edellytysten heikentämisen olevan ristiriidassa hallituksen koulutus- ja osaamistason nostamisen tavoitteiden kanssa.

Opiskelijajärjestöt katsovat, että mikäli opintolainan osuutta opintotuessa tullaan ehdotetulla tavalla kasvattamaan, tulisi opintolainahyvityksen enimmäismäärää kasvattaa samassa suhteessa. Lausunnoissa esitetään myös opintolainahyvityksen ulottamista toisen asteen tutkinnon suorittaneille, koska toisen asteen tutkinnon suorittaneet eivät voi nykyisellään hyödyntää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa. Lisäksi useammassa lausunnoissa esitetään, että Kelan korkoavustuksen tulorajojen nostaminen nostaa opintolainan korkokulujen kohtuullistamiseksi.

Suurin osa lausunnonantajista suhtautuu myönteisesti ehdotukseen muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainojen nostokertojen lisäämisestä. Lausunnoissa katsotaan, että ehdotus siitä, että opintolainana olisi jatkossa nostettavissa useammassa erässä, voi edistää lainan tasaisempaa riittä-

vyyttä. Kuitenkin osa lausunnonantajista myös toteaa, että ehdotus ei paranna opiskelijoiden toimeentuloa eikä estä nuorten opiskelijoiden velkaantumista. Yksittäisissä lausunnoissa myös huomautetaan, että opintolainan nostamiseen heti lukuvuoden alussa voi jatkossakin olla tarvetta, esimerkiksi kun kyse on alanvaihtajista tai perheellisistä opiskelijoista.

Lausunnoissa otetaan laajasti kantaa myös muihin kuin opintotukilain muuttamista koskevaan hallituksen esitysluonnokseen sisältyvistä hallituksen ehdottamista muutoksista. Lausunnoissa katsotaan muun muassa, että opintorahan indeksijäädytyksestä tulee pidättäytyä, sillä indeksijäädytys yhdessä asumistuen leikkauksen kanssa heikentää merkittävästi opiskelijoiden toimeentuloa. Lausuntojen mukaan indeksijäädytys on merkittävä leikkaus etuuksiin ajassa, jolloin kuluttajahinnat jatkavat nousua. Lausunnoissa katsotaan, että leikkaukset asumistukeen yhdessä indeksijäädytysten kanssa heikentävät opiskelijoiden kuukausittaista toimeentuloa merkittävästi. Useat lausunnonantajat toivovat myös esityksen vaikutusarvioiden täydentämistä sekä katsovat, että ehdotetuissa muutoksissa tulisi myös huomioida sosiaaliturvaan muut esitetyt muutokset ja heikennykset. Lausunnoissa katsotaan, että muutosten yhteydessä tarvittaisiin kaikkien hallituksen esittämien opiskelijoiden sosiaaliturvaan kohdistuvien toimien yhteisvaikutusten kunnollista arviointia.

3 Lausunnonantajien näkemykset

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Lausunnoissa katsotaan, että suunnitellut leikkaukset asumistukeen, indeksijäädytykset ja niitä kompensoiva opintolainojen kasvu lisäävät opiskelijoiden taloushuolia, heikentävät opiskelijoiden toimeentuloa sekä vaikuttaa sitä kautta myös opiskelijoiden hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Usean lausunnonantajan mukaan päätoimista opiskelua ja tehokasta opinnoista valmistumista tukeva opintotukijärjestelmä olisi lainapainotteisuuden sijaan opintorahapainotteisempi ja opintotukikuukausia olisi enemmän. Lausunnoissa ollaan huolissaan siitä, että velkaantuminen vaikuttaa opiskelijoiden toimeentuloon myös opiskelun jälkeen, jolloin riski joutua velkakierteeseen kasvaa.

Opiskelijajärjestöt ja mm. PAM ja Tehy ry esittävät, että opintolainahyvityksen määrää korotetaan niille opiskelijoille, jotka saavat opinnot valmiiksi määräajassa. Lisäksi muutamassa launnossa kiinnitetään huomiota siihen, että toisella asteella ei ole käytössä lainahyvitystä, mikä heikentää toisen asteen opiskelijoiden asemaa. Siten myös toisen asteen opiskelijoille olisi luotava opintolainahyvitysmalli, joka toimii samankaltaisesti kuin korkeakouluopiskelijoilla.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt toimet opintojen aikaisen tuen kehittämiseksi ovat sopusoinnussa hallitusohjelman kirjausten kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että vaikutusarviossa kiinnitettäisiin huomiota laajemmin eri hallituksen valmisteltavina olevien säädösmuutosten ja yleisen kustannustason sekä lainojen korkotason nousun kokonaisvaikutukseen sekä myös edellä mainittujen muutosten vaikutukseen yksilöiden ennakoitavissa olevaan käyttäytymiseen. Lisäksi opiskelijoiden näkökulmasta mahdollisuus aiempaa suurempaan opintolainaan ei etenkään nykyisen kaltaisella korkotasolla suoraan korvaa opintorahaa ja asumistukea.

Myös useassa muussa launnossa katsotaan, että lausuttavana olevia muutosesityksiä ei voida tarkastella irrallaan muista hallituksen valmistelemista lakiesityksistä. Osassa lausunnoissa esitetäänkin, että opintotukeen ja yleiseen asumistukeen kohdistuvista lakiesityksistä laaditaan laaja-alaisempi vaikutusarvio. Amnesty pitää ongelmallisena, että esitysluonnoksessa ei ole perus- ja ihmis-

oikeusvaikutusten arviointia, mukaan lukien lapsi-, sukupuoli- ja vammaisvaikutusten arviointia. Lisäksi Omaishoitajaliitto katsoo, että vaikutusarvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös yleisen kustannustason kasvun sekä lainojen korkotason nousemisen yhteisvaikutuksiin.

Muun muassa SAMOK, Into ry, AKI-liitot ry, Tehy ry ja Allianssi katsovat lausunnoissaan, että kokonaisuutena tarkasteltaessa esitysluonnos kurjistaa opiskelijoiden toimeentuloa entisestään varsinkin, kun hallitus on myös samaan aikaan heikentämässä opiskelijoiden toimeentuloa leikkaamalla yleistä asumistukea ja jäädyttämällä opintorahan indeksin. Into ry, SLL, Tehy ry ja Allianssi katsovat myös, että esitys on ristiriidassa hallituksen koulutus- ja osaamistason nostamisen tavoitteiden kanssa. HYY:n näkemyksen mukaan esitysluonnoksessa esitetyt muutosehdotukset eivät edistä hallituksen tavoitetta opintojen tavoiteajassa etenemisestä. OSKU:n näkemyksen mukaan esityksen tavoitteet ja toimenpiteet ovat täysin ristiriidassa keskenään.

Pelastakaa Lapset ry katsoo, että opintorahan huoltajakorotukseen esitetty tasokorotus ja opintolainan valtiontakauksen määrän nosto ja nostokertojen lisääminen parantavat jonkin verran opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Lainapainotteisuuden lisääminen asettaa kuitenkin erilaisista perhetaustoista tulevat opiskelijat eriarvoiseen asemaan keskenään. Lausunnon mukaan tutkimukset osoittavat, että vanhempien koulutus- ja tulotasolla on voimakas yhteys siihen, kuinka todennäköisesti lapset päätyvät korkeakouluun. Opiskelijat ovat ainoa väestöryhmä, joka on pakotettu ottamaan lainaa rahoittaakseen arkista elämää.

Allianssi pitää hyvänä, että osana opintotuen kokonaisuudistusta opintotuen lainapainotteisuuden vaikutuksia tullaan arvioimaan laajemmin. Allianssin mukaan opintotuen kehittämisen tavoitteena pitäisi olla täyspäiväisen opiskelun mahdollistaminen, opiskelijaköyhyyden vähentäminen, opintorahan korottaminen sekä lainapainotteisuuden vähentäminen. Kun opintotuen lainapainotteisuutta lisätään, herää myös huoli siitä, haluavatko ja pystyvätkö nuoret jatkossa opiskelemaan yhdenvertaisesti. Lausunnon mukaan on olemassa riski siitä, että halukkuus korkeakouluopintoihin pienenee, ja erityisesti se pienenee niillä nuorilla, jotka ovat matalammasta sosioekonomisesta taustasta. Myös SAMOK katsoo, että yhdessä aiempien opiskelijalle kohdistuvien etuuksien lakiuudistusten kanssa ehdotukset heikentävät koulutuksen saavutettavuutta niiltä, joiden toimeentulo on ennestään matala tai terveydentila madaltunut. Myös HYY:n lausunnon mukaan lainapainotteisuuden lisäämisellä kasvatetaan kynnystä hakeutua korkeakoulutukseen heikommista sosioekonomisista lähtökohdista.

AKI-liitot ry kantaa huolta sellaisesta opintojen aikaisesta työssäkäynnistä, joka vaikuttaa kielteisesti opintojen etenemiseen. Opintotuen lainapainotteisuuden lisääminen ei ole omiaan edistämään tutkinnon valmistumista vaan kannustaa opiskelijoita opintojen sijaan lisäämään työssäkäyntiä. Myös mm. Into ry katsoo, että hallituksen ehdottamien muutosten myötä moni opiskelija joutuu lisäämään opintojen ohessa työskentelyä toimeentulonsa varmistamiseksi. SLL arvioi, että työssä käymisen lisääntyminen voi olla esitysluonnoksessa kuvattua todennäköisempää yhä useamman opiskelijan kohdalla. PAM:n lausunnon mukaan jatkossa olisi tarpeen selvittää, pitäisikö opintotuen tulorajaa nostaa, jotta mahdollistettaisiin opiskelijoille toimeentulo työllä ja vahvistetaan heidän työllistymistään myös opintojen aikana. Samalla vahvistetaan opiskelijoiden taloutta ilman lainoja ja sitä, että lainat seuraavat läpi elämän.

SLL pitää tärkeänä, että tehtävistä uudistuksista tiedotetaan opiskelijoita, heidän huoltajiaan sekä oppilaitoksia selkeästi. Korkojen noustua on myös aiheellista tehdä opintolainaa nostaessa selväksi

se, millaiset ovat opintolainan todelliset kustannukset ja kuinka kauan lainanmaksussa voi keskimäärin kestää.

SYL pitää välttämättömänä, että Orpon hallituksen ohjelmaan kirjattu opintotuen kokonaisuudistus aloitetaan ja toteutetaan huolellisesti valmistellen ja opiskelijoiden toimeentuloa kokonaisvaltaisesti tarkastellen. Lakiesityksestä puuttuu myös kokonaisarvio opiskelijoiden toimeentulon ja etuusjärjestelmän kokonaisuudesta. Lakiehdotuksessa kuitenkin viitataan tulevaan opintotuen kokonaisuudistukseen, jonka yhteydessä tällaisia selvityksiä on tarkoitus tehdä. Myös Into ry katsoo, että opintotuen kokonaisuudistus on tärkeää toteuttaa. Into ry kuitenkin huomauttaa, etteivät esityksen mukainen lainapainotteisuuden vahvistaminen ja muut hallituksen valmistelemat muutokset asumistuen leikkauksista indeksijäädytyksiin ole viemässä uudistamista oikeaan suuntaan. Kokonaisuudistuksen yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista turvata riittävä opintorahan taso.

Finanssiala ry kannattaa ehdotettuja muutoksia ja uskoo, että muutosehdotukset toteutuessaan tukevat opiskelijoiden toimeentuloa valtiontalouden säästöjen asettamat reunaehdot huomioiden. Ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi on tarkoituksenmukaista lisätä muita opintoja kuin korkeakouluopintoja varten myönnettävien opintolainojen nostokertoja. Muutosten olisi hyvä tulla voimaan aikaisintaan luonnoksessa mainitusti, jotta opintolainoja myöntäville luotonantajille jää riittävästi aikaa muutosten edellyttämiin tietojärjestelmätöihin.

Opintorahan huoltajakorotuksen korottaminen

Lähes kaikissa lausunnoissa, joissa otetaan kantaa opintorahan huoltajakorotuksen korottamiseen, pidetään opintorahan huoltajakorotuksen korottamista hyvänä ja kannatettavana ehdotuksena ja toimenpiteenä, mutta suuri osa näistä lausunnonantajista (mm. SAMOK, SAKKI, OSKU, SLL, SYL, FSS, HYY, Allianssi, PAM, Tehy, Into ry, AKI-liitot ry, Pelastakaa Lapset ry) katsoo, että korotuksen määrä on riittämätön, varsinkin kun samanaikaisesti hallitus ehdottaa toteutettavaksi etuuksien indeksitarkistusten jäädytyksen sekä yleisen asumistuen leikkaukset. Lausunnoissa katsotaan mm., että huoltajakorotuksen korottaminen on vähäinen toimi verrattuna yleisen asumistuen leikkaamiseen ja indeksikorotuksen jäädyttämiseen eikä korotus kompensoi riittävästi muiden leikkausten vaikutuksia. Korotuksen katsotaan olevan riittämätön myös hintojen nousuun verrattuna. Opintorahan ostovoima on merkittävästi heikentynyt, joten indeksikorotukset myös tulevina vuosina opintorahaan olisivat edelleen merkitykselliset opiskelijan toimeentulon kannalta.

Lausunnoissa ollaan huolissaan huoltajakorotuksen riittävydestä sekä heikon toimeentulon vaikutuksista opiskelijaperheiden lasten hyvinvointiin. SYL katsoo, että opiskelijaperheiden keskuudessa työnteko on yleisempää kuin opiskelijoilla keskimäärin. Näin ollen huoltajakorotuksen korottamiselle on vahvat sosiaaliset perusteet. Pelastakaa Lapset ry toteaa lisäksi, että viime vuosien globaaleista kriiseistä juontuvat inflaatio ja korkojen nousu ovat jo ennestään ajaneet perheitä toimeentulovaikeuksiin. Vuoden 2023 Lapsen ääni -kyselyn alustavat tulokset osoittavat, että pienituloisissa perheissä elävien lasten hyvinvointi on heikentynyt. Hallituksen esitysten voimaantulo tulee heikentämään pienituloisten perheiden tilannetta entisestään.

Turun yliopiston ylioppilaskunta kannattaa esitettyä opintorahan huoltajakorotusta. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnossa katsotaan, että opintorahan 30 euron huoltajakorotus sekä opintolainan valtiontakauksen korotus euromääräisesti kompensoivat tukien alennuksia, mutta lausunnossa huomautetaan, että huoltajakorotus kohdentuu vain osalle opiskelijoista. Sosiaali- ja terveysministeriö

toteaa, että opintorahan huoltajakorotuksen tasokorotuksella voidaan, lapsilisien korottamisen ohella, osaltaan kompensoida niitä sosiaaliturvaan tehtäviä leikkauksia, jotka kohdentuvat myös sellaisiin opiskelijoihin, joilla on huollettavanaan lapsia.

Valtiovarainministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa esitetty opintorahan huoltajakorotuksen tasokorotus vastaa pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjattua. Hallitusohjelman mukaan tasokorotukseen on varattu 5 milj. euroa vuodesta 2024 lähtien. Syksyn 2023 julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025–2027 huoltajakorotuksen tasokorotukseen on varattu 5 milj. euroa. Vuoden 2024 rahoitus on tarkoitus sisällyttää talousarvioesityksen täydennysesitykseen.

Kela esittää lausunnossaan, että hallituksen esityksestä tulisi käydä ilmi, minkä vuoden kansaneläkeindeksiin 11 §:n 6 momentin mukainen uusi huoltajakorotuksen euromäärä 141,63 euroa on sidottu. Voimassa olevan lain mukaan 11 §:n mukaiset euromäärät on sidottu vuoden 2019 kansaneläkeindeksiin (pisteluku 1617). Kelan näkemyksen mukaan voimaantulosäädöksessä olisikin mainittava, että 11 §:n 6 momentissa säädetty huoltajakorotuksen euromäärä 141,63 vastaa vuodelle 2023 vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) tarkoitettua pistelukua.

Opintolainan valtioneuvoston korottaminen

Lausunnoissa vastustetaan opintolainan valtioneuvoston korottamista, vaikka opintotuen tason nostamista pidetäänkin välttämättömänä toimenpiteenä. Lausunnoissa todetaan, että opintolainan valtioneuvoston korotuksen myötä opintotuesta tulee entistä lainapainotteisempi. Lausuntojen mukaan opintolainan valtioneuvoston määrrien nostaminen voi lisätä opiskelijoiden velkaantumista ja velkaongelmia, ja että esityksen tavoite opiskelijoiden toimeentuloedellytysten ja päätoimisen opiskelun turvaamiseksi opintolainan valtioneuvosta korottamalla ei ole tarkoituksenmukainen. Lausunnoissa ollaan huolissaan opintotuen lainapainotteisuuden kasvusta ja velkaantumisen vaikutuksista nuorelle sukupolvelle. Opintolainan käyttöaste on viime vuosina noussut ja opintolainakannan koko kasvanut jatkuvasti. Useimmissa lausunnoissa katsotaan, että asumistukeen tehtävien leikkausten ja etuuk-sien indeksijäädysten kompensoiminen opintolainan valtioneuvosta korottamalla ei ole tarkoituksenmukainen keino varmistaa opiskelijoiden toimeentulo. Sosiaaliturvan tulee olla riittävä ilman lainan nostamista ja velkaantumista.

Erityisesti opiskelijajärjestöt katsovat, että opintolainan valtioneuvoston määrän korottaminen ei ole oikea ja tarkoituksenmukainen keino opiskelijoiden toimeentulon turvaamiseksi, vaan opintotuen tason nostaminen tulisi toteuttaa opintorahaa korottamalla. SYL katsoo, että opintolainan valtioneuvoston korotus on itsessään myönteinen toimi, jolla parannetaan opiskelijoiden käytettävissä olevien varojen määrää ja että vuoden 2024 tasolla opiskelijoiden käytettävissä olevien raha- ja lainamääräisten etuuksien kokonaismäärä on toimeentulon kannalta riittävällä tasolla ainakin yksinasuville opiskelijoille ja opiskelijapariskunnille. SYL:n näkemyksen mukaan tämä tavoitetaso olisi kuitenkin tullut saavuttaa parantamalla opintotukea opintorahan korotuksella eikä opintolainan valtioneuvostuksella. FSS:n mukaan esitys opintolainan valtioneuvoston tason nostamisesta tukikuukautta kohden on sinänsä tervetullut ja perusteltu toimenpide viime vuosien yleisen hintatason nousun kannalta, mutta FSS on kuitenkin huolissaan valtioneuvoston korotuksen pitkäaikaisista vaikutuksista.

Lausunnoissa katsotaan yleisesti, että mahdollisuus aiempaa suurempaan opintolainaan ei korvaa opintorahaan ja asumistukeen kohdistuvia heikennyksiä, etenkin nykyisellä korkotasolla. Opiskelijajärjestöt ja mm. HYY myös esittävät, että mikäli opintolainan osuutta opintotuessa tullaan kasvattamaan, tulisi opintolainahyvityksen enimmäismäärää kasvattaa samassa suhteessa. Myös mm. Into

ry ja Allianssi pitää epäkohtana sitä, ettei esityksessä olla nostamassa määräajassa korkeakoulututkinnon suorittaneiden opintolainan hyvitysosuutta, vaikka velkapääoma kasvaa. Allianssin mukaan 40 000 euron opintolainan kerryttää opintojen aikana nykyisellä korkotasolla noin 6000 euroa korkoja, jotka pääomitaan lainaan. Lainahyvitys kattaisi lähinnä nämä pääomitetut korot, mikäli se on myös tulevaisuudessa 6200 euroa. Muun muassa SAKKI nostaa esille myös huolen siitä, että opintolainojen kasvusta huolimatta toisen asteen opiskelijat eivät voi nykyisellään hyödyntää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa.

Muutamassa lausunnossa esitetään, että koska opintolainan korkotaso on kasvanut huomattavasti, olisi korkokulujen kohtuullistamiseksi Kelan korkoavustuksen tuloarvoja tarpeen nostaa. Omaishoitajaliitto katsoo, että opintolainan takaisinmaksuvelvoite tulisi olla sidottu riittäviin tuloihin tai toissijaisesti niin, että omaishoitotilanteiden aiheuttama heikompi taloudellinen asema huomioitaisiin paremmin yhtenä kriteerinä tilanteissa, joissa jo nykyisinkin annetaan opintolainaa anteeksi.

SAMOK katsoo, että opintolainakannan kasvattaminen yhdessä muiden opiskelijan etuuksiin kohdistuvien uudistusten kanssa tulee todennäköisesti lisäämään entisestään opiskelijoiden työntekoa etenkin tilanteissa, joissa lainaa ei haluta ottaa. OSKU katsoo, että pahimmillaan useiden kymmenien tuhansien eurojen lainataakka nykyisillä koroilla ei kannusta opintojen nopeampaan suorittamiseen vaan päinvastoin lisääntyvään työn tekemiseen, joka voi hidastaa opintoja. SLL katsoo, että hallituksen esitys on ristiriidassa nuorten ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn liittyvien hallitusohjelmatavoitteiden kanssa. Velan kanssa eläminen vaikuttaa suoraan nuoren tulevaisuuteen: nuori saattaa pohtia, kannattaako hänen mennä korkeakouluun kerryttämään lisää velkaa, vai pyrkiä suoraan töihin alalle, jossa koulutusta ei vaadita. Opiskelijalla voi olla haasteita keskittyä opiskeluun täysipäiväisesti, jos velkaantumisen sijaan hän päätyy rahoittamaan opiskelunsa palkkatöillä tai yrittäjyydellä.

Amnesty toteaa, että opintolainan hakemista edellytetään kaikilta täysi-ikäisiltä opiskelijoilta ennen toimeentulotuen hakemista ja opintolainan huomioidaan tulona toimeentulotukea haettaessa. Lausunnon mukaan on kyseenalaista, toteutuuko yhtäläinen mahdollisuus koulutukseen sosioekonomisesta asemasta riippumatta tulevaisuudessa. Into ry näkee, että opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen lisää opiskelijoiden taloudellista epätasa-arvoa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa esitystä, mutta toteaa, että opintotuen lainapainotteisuuden lisääntyminen saattaa lisätä opiskelijatalouksien velkaantumisen astetta. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, voi valtioneuvoston enimmäismäärän korottaminen vaikuttaa opiskelijoiden aiempaa suurempaan velkaantumiseen, mikä puolestaan voi johtaa myös velkaongelmien yleistymiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa esitysluonnoksessa esitettyä vaikutusarviointia opintolainojen määrän kasvun ja lainapainotteisuuden lisääntymisen vaikutuksista.

Valtiovarainministeriö toteaa, että opintolainan valtioneuvoston määrän nostamisesta ei ole linjattu hallitusohjelmassa. Valtiovarainministeriö katsoo, että esitettyyn opintolainan valtioneuvoston nostoon liittyviä laskelmia tulee tarkentaa jatkovalmistelussa. Saatavilla olevan tiedon pohjalta mahdollinen valtioneuvoston korotustarve on huomattavasti alhaisempi kuin esitysluonnoksessa, mikäli kun korotuksen tarkoituksena on estää toimeentulotuen tarpeen lisääntyminen hallitusohjelman sisältämien etuusmuutoksien johdosta. Valtiovarainministeriö toteaa, että lainantakauksen enimmäismäärän päätösperäisen nostamisen taustalla olevat laskelmat tulisi avata hallituksen esityksessä. Hallitusohjelman mukaista opintorahan indeksikorotuksen jäädytystä ei tulisi huomioida opintolainan valtioneuvoston mahdollisessa korottamisessa.

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisääminen

Lausunnoissa katsotaan, että muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisääminen on lähtökohtaisesti kannatettava ehdotus. Muutoksen katsotaan tasaa- van opintolainan nostamista vuoden aikana, mikä lisännee myös opintolainan vastuullista käyttöä ja vakaampaa taloudenhallintaa. Lausunnoissa todetaan, että nuoret ovat yliedustettuja maksuvaikeuk- sia kokevissa ihmisryhmissä. Kun lukukauden lainan nykyisin saa nostettua heti lukukauden alussa kokonaisuudessaan, on suuri riski sille, ettei raha riitä koko ajalle, jolle se on tarkoitettu. Osassa lausunnoissa kuitenkin muistutetaan, että lainan nostokertojen lisääminen ei vähennä opiskelijoiden velkaantumista tai lisää opiskelijoiden toimeentuloa, kun opintotuen lainapainotteisuutta kuitenkin nostetaan.

Kelan lausunnon mukaan muussa oppilaitoksessa kuin korkeakoulussa harjoitettaviin opintoihin myönnettävän opintolainan lukukauden nostoerien lisääminen nykyisestä yhdestä erästä kahteen erään saattaa osaltaan hillitä opiskelijoiden velkaantumista, kun koko lukukauden opintolainaa ei voisi enää nostaa kerralla lukukauden alussa. Myös enintään 12 kuukautta kestäviin opintoihin myön- nettävän opintolainan nostoerien lukumäärän määräytyminen harjoitettavien opintojen perusteella voi osaltaan hillitä opiskelijoiden velkaantumista, koska jatkossa nostoeria on kyseisissä opinnoissa ny- kyisen yhden erän sijasta kaksi tai neljä.

Valtiovarainministeriö kannattaa esitysluonnoksessa ehdotettua opintolainojen nostokertojen mää- rän lisäämistä opintolainan riittävyden parantamiseksi ja opintolainan tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi. Lausunnon mukaan esitys on perusteltu, jotta lainan käyttö jakaantuu tasaisemmin lukuvuodelle nimenomaan elinkustannusten kattamiseen ja samalla ehkäistään lainan nostoon liitty- viä väärinkäytöksiä sekä toisen asteen opiskelijoiden liiallista velkaantumista. Toisaalta samalla voi- taisiin harkita nostokertojen määrän lisäämistä myös korkeakouluopiskelijoiden osalta. Tämä voisi kohdentaa opintolainan käyttöä tarkoituksenmukaisemmin tukemaan täysipäiväistä opiskelua.

Tehy ry ei kannata ehdotusta. Tehyn mukaan ammatillisessa koulutuksessa sote-alalla on paljon alanvaihtajia ja he ovat usein myös perheellisiä. Lainarahan käyttäminen ennen lukukauden pääty- mistä on todennäköisesti seuraus siitä, että lainaa on tarvittu toimeentuloon ja perheen kuluihin. Myös SLL huomauttaa, että varsinkin opintojen alussa esimerkiksi muuttamiseen liittyvät kulut voivat pai- nottaa lyhyelle aikavälille. Into ry:n mukaan esityksessä esille tuotu väärinkäytösten ehkäisy ei ole kestävä peruste rajata opintolainan nostokertoja.

SAKKI suhtautuu myönteisesti ehdotukseen, mutta sen mukaan on kuitenkin huomattava, että am- matillisen toisen asteen opiskelijoissa on myös paljon aikuisia, joiden elämäntilanteet eroavat oppi- velvollisten opiskelijoiden tilanteista huomattavasti. SAKKI ehdottaa, että nostokertojen lisääminen koskisi erityisesti alaikäisiä ja että muutoksista huolimatta järjestelmään luodaan joustoa, jos opinto- lainalle on tarvetta esim. takuuvuokran, terapian tai muiden välttämättömien menojen vuoksi. Tur- vaamalla opiskelijoille riittävä toimeentulo vältetään myös ylimääräinen toimeentulotuen käyttö.

4 Lausunnon antaneet tahot

1. Kansaneläkelaitos (Kela)
2. Valtiovarainministeriö
3. Nyyti ry

4. Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
5. Työ- ja elinkeinoministeriö
6. Tehy ry
7. Mutanen Risto
8. Vihavainen One
9. Amnesty International Suomen osasto
10. Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
11. Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
12. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
13. AKI-liitot ry
14. Sosiaali- ja terveysministeriö
15. Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry
16. Perhehoitoliitto ry
17. Finanssialan Keskusliitto
18. Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry
19. Omaishoitajaliitto ry
20. Suomen Lukiolaisten Liitto SLL
21. Turun yliopiston ylioppilaskunta
22. Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
23. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta (HYY)
24. Akavan opiskelijat (useita allekirjoittajatahoja)
25. Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
26. Pelastakaa Lapset ry